

Activiteitenplan jaarronde ingebruikname bomvrije wachtlokaal

Ten behoeve van een ontheffingsaanvraag Wet
natuurbescherming voor de gewone
grootoorvleermuis op de Kromhoutkazerne

**Hommersen, V.J.A., E.A.
Jansen en M.J. Schillemans**

2018.33

Rapport van de Zoogdierverseniging

In opdracht van Exploitatie Maatschappij Komfort B.V.,

Activiteitenplan jaarronde ingebruikname bomvrije wachtlokaal

Rapport nr.:	2018.33
Datum uitgave:	December 2018
Status	Concept
Auteur:	Hommersen, V.J.A., E.A. Jansen en M.J. Schillemans
Kwaliteitscontrole:	M.J. Schillemans
Productie:	Steunstichting VZZ, in rapport vermeld als de Zoogdiervereniging Bezoekadres: Toernooiveld 1 6525 ED Nijmegen Postadres: Postbus 6531 6503 GA Nijmegen Tel.: 024 7410500 secretariaat@zoogdiervereniging.nl www.zoogdiervereniging.nl
Gegevens opdrachtgever:	Komfort Exploitatie Maatschappij Herculeslaan 1 3584 AB Utrecht
Contactpersoon opdrachtgever	R. Maalderink

De Steunstichting VZZ is onderdeel van de Zoogdiervereniging

Dit rapport kan geciteerd worden als:

Hommersen, V.J.A., E.A. Jansen en M.J. Schillemans.

Activiteitenplan bomvrije kazerne. Rapport 2018.33. Bureau van de Zoogdiervereniging, Nijmegen.

De Steunstichting VZZ, onderdeel van de Zoogdiervereniging, is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdiervereniging; opdrachtgever vrijwaart de Stichting VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing. Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdiervereniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	2
2	Plangebied	3
3	Planbeschrijving en planning	4
4	Ecologische inventarisatie en resultaten	5
5	Mitigerende en compenserende maatregelen om schade aan de soorten te voorkomen	7
5.1	Alternatieve winterverblijfplaatsen in de omgeving	7
5.1.1	Bouw nieuw winterverblijf	7
5.1.2	Alternatieve verblijfplaatsen in de omgeving.....	9
5.2	Extra maatregelen om omgeving van nieuwbouwkelder te verbeteren	10
5.3	Gewenningsperiode	10
6	Effect werkzaamheden op de aangevraagde soort	11
7	Effect op staat van instandhouding	13
7.1	Methode effectbeoordeling	13
7.2	Effectbeoordeling	14
7.3	Synthese staat van instandhouding	15
8	Wettelijk belang	16
9	Alternatieven	17
	Alternatieve locatie	17
	Alternatieve inrichting	17
	Alternatieve planning.....	17
	Alternatieve werkwijze.....	17
10	Literatuurlijst	19

1 Inleiding

In Utrecht bevindt zich de Kromhoutkazerne. Het hoofdkwartier van de Koninklijke Landmacht, het Defensie Ondersteuningscommando en onderdelen van de Defensie Materieel Organisatie zijn centraal gehuisvest op dit terrein. Exploitatie Maatschappij Komfort B.V., hierna Komfort genoemd, is verantwoordelijk voor het beheer, onderhoud en de facilitaire dienstverlening van de Kromhout Kazerne.

In de periode 2012-2015 is het terrein van de Kromhoutkazerne geheel nieuw ingericht. Voorafgaand aan deze ontwikkeling is in 2005 een quick scan uitgevoerd die zich richtte op potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen (Jansen 2006a). In de periode oktober 2005 - juli 2006 (Jansen 2006b) en in de periode 2008 – 2009 (Jansen 2011) is nader onderzoek naar vleermuizen uitgevoerd. Hieruit bleek onder andere dat het bomvrije wachtlokaal een belangrijke overwinteringsplek voor vleermuizen vormde. De vorige eigenaar, het ministerie van Defensie, heeft in 2008 voor de herinrichting van het gehele Kromhoutkazerne een ontheffing Flora- & Faunawet verkregen (FF/75C/2008/0155).

De herbestemming van het bomvrije wachtlokaal, ook wel gebouw LL genoemd, was destijds geen onderdeel van deze ontheffing. Met het oog op de herinrichting van de Kromhoutkazerne is in 2009 door Komfort echter al wel een nieuw winterverblijf voor vleermuizen op het terrein gebouwd. De hoop was dat vleermuizen dit nieuwe winterverblijf in gebruik zouden nemen, onder andere zodat het bomvrije wachtlokaal in de toekomst intensiever gebruikt zou kunnen worden. Vleermuizen hebben tot dusver acht winters gehad om de nieuw gebouwde kelder te ontdekken en gebruiken.

De laatste drie jaar overwintert nog één gewone grootoorvleermuis in het bomvrije wachtlokaal. Komfort heeft de wens om dit gebouw vanaf juli 2019 jaarrond te gebruiken. Hierdoor zal de huidige winterverblijfplaats van deze gewone grootoorvleermuis in het bomvrije wachtlokaal ongeschikt worden als verblijfplaats voor vleermuizen. Voor het beschadigen of vernielen van deze voortplantings- of rustplaats van de gewone grootoorvleermuis wil Komfort daarom een ontheffing aanvragen.

2 Plangebied

Het plangebied betreft een bomvrij wachtlokaal en bevindt zich op het terrein van de Kromhoutkazerne te Utrecht (zie Figuur 1). Komfort is eigenaar en tevens exploitant van het gebouw.

Het bomvrije wachtlokaal is een gemeentelijk monument en wordt door Komfort gebruikt als representatieve ruimte waar presentaties gehouden worden ten behoeve van defensie. Daarnaast heeft Komfort (nagelvaste) apparatuur (koelingen, tapinstallatie) in het gebouw staan. Het gebouw kent een dubbelfunctie. Naast het gebruik van Komfort dient het gebouw in de winter amelijk als winterverblijf voor een gewone grootoorvleermuis¹. Daarom wordt het gebouw elk jaar vanaf 1 oktober tot 1 april niet gebruikt als representatieve ruimte. Sinds 2013 worden vanaf 15 september (iedere winter) de drie noordelijke ruimten afgesloten van het andere deel van het bomvrije wachtlokaal. Dit wordt gedaan door de tussenliggende deuren te sluiten en de binnenwanden te voorzien van 15 cm dikke isolatiedeken. Een ruimte wordt jaarlijks op 15 september voorzien van (demontabele) wegkruipplaten en hier wordt een ontluchtingsraam geopend (Jansen 2018).

Figuur 1. Ligging van het Bomvrije wachtlokaal, bomvrije wachtlokaal; de huidige overwinteringsplek van vleermuizen.

¹ Uitgaande van de afgelopen drie jaar.

3 Planbeschrijving en planning

Vanaf 1 juli 2019 wil Komfort alle vertrekken van het bomvrije wachtlokaal in gebruik gaan nemen en jaarrond gaan exploiteren. Jaarrond kan deze ruimte dan gebruikt worden om presentaties in te houden. Het gebouw wordt daardoor ongeschikt als winterverblijf voor de gewone grootoorvleermuis. De extra maatregelen die tot nu toe werden getroffen in de periode 1 oktober tot 1 april (extra voorzieningen voor vleermuizen aanbrengen, het gebouw speciaal afsluiten voor vleermuizen zodat rust werd gecreëerd, het vorstvrij en koel houden van het gebouw tijdens de winterrustperiode) worden vanaf de zomer van 2019 dan niet meer getroffen. Ook blijft vanaf dat moment de invliegopening voor vleermuizen gesloten.

4 Ecologische inventarisatie en resultaten

In het kader van het Meetnet Vleermuiswintertellingen van de Zoogdierverseniging worden jaarlijks overwinterende vleermuizen geteld in winterverblijven (bunkers, (ijs)kelders, forten). Zo ook in het plangebied en in de omgeving van het plangebied (Tabel 1 en Tabel 2). Tabel 1 toont het aantal overwinterende gewone grootoorvleermuizen in het bomvrije wachtlokaal en in andere in de omgeving gelegen objecten die door gewone grootoorvleermuizen gebruikt worden om te overwinteren.

Tabel 1. Aantallen overwinterende gewone grootoorvleermuizen in het plangebied en in winterverblijven in de omgeving van het plangebied. Bron: Meetnet Vleermuiswintertellingen van de Zoogdierverseniging.

	2002	2003	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Eindtotaal
Bomvrije wachtlokaal	2	2					1			1		1	1	1	1	11
Vleermuiskelder Kromhoutkazerne										0	0	0	0	0	0	0
Fort Lunetten II , vleermuiskelder noord										1	1				1	3
Fort Lunetten II , vleermuiskelder zuid										1		1		2	1	5
Fort Lunetten II geheel						1	3									4
Grpsschuilpl ZO Fort Lunetten I					1		2	1						1		5
Grpsschuilpl ZZO Fort Lunetten I Lunetten IV				1					1	1	1					4
Mitr Kazemat Fort Lunetten III					2	1	2	4	6	1	3	2	4	4	2	31
Rever N Fort Lunetten II						1										1
Rever N Fort Lunetten III			1			1			1				1		1	5
Rever Z Fort Lunetten I			1													1
Rever Z Fort Lunetten II							3					1				4
Eindtotaal	2	2	2	1	3	4	3	12	9	5	7	8	8	8	6	81

Bomvrije wachtlokaal

Overwinterende gewone grootoorvleermuizen werden in het bomvrij wachtlokaal gedurende de jaren slechts in kleine aantallen waargenomen. Bij tellingen na koude perioden waren 1-2 dieren aanwezig. Bij tellingen in warmere perioden werden meestal geen gewone grootoorvleermuizen gevonden. Dit is een normaal beeld voor gewone grootoorvleermuizen, ook in de grotere grondgedekte

gebouwen van de forten Vechten en Rijnauwen worden geen grote aantallen gewone grootoren geteld. De laatste drie jaar is één gewone grootoorvleermuis in het bomvrije wachtlokaal waargenomen.

Omgeving

Lokaal worden in een groot aandeel (75%) van de lokale objecten wel eens overwinterende gewone grootoorvleermuizen gevonden. Vooral bij tellingen in zuidoost Utrecht werden na langdurige vorstperioden -zoals 2011 en 2012- veel overwinterende gewone grootoren geteld. De laatste jaren is een stabiel aantal van 6-8 gewone grootoorvleermuizen aanwezig in de omgeving van het plangebied. Ten opzichte van de periode 2002-2005 is er zelfs sprake van een matige toename. Een groot deel (75%) van de overwinterende gewone grootoorvleermuizen binnen het gebied zuidoost Utrecht overwinteren nu in voor vleermuizen beheerde objecten.

5 Mitigerende en compenserende maatregelen om schade aan de soorten te voorkomen

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke mitigerende en compenserende maatregelen Komfort heeft getroffen.

5.1 Alternatieve winterverblijfplaatsen in de omgeving

5.1.1 Bouw nieuw winterverblijf

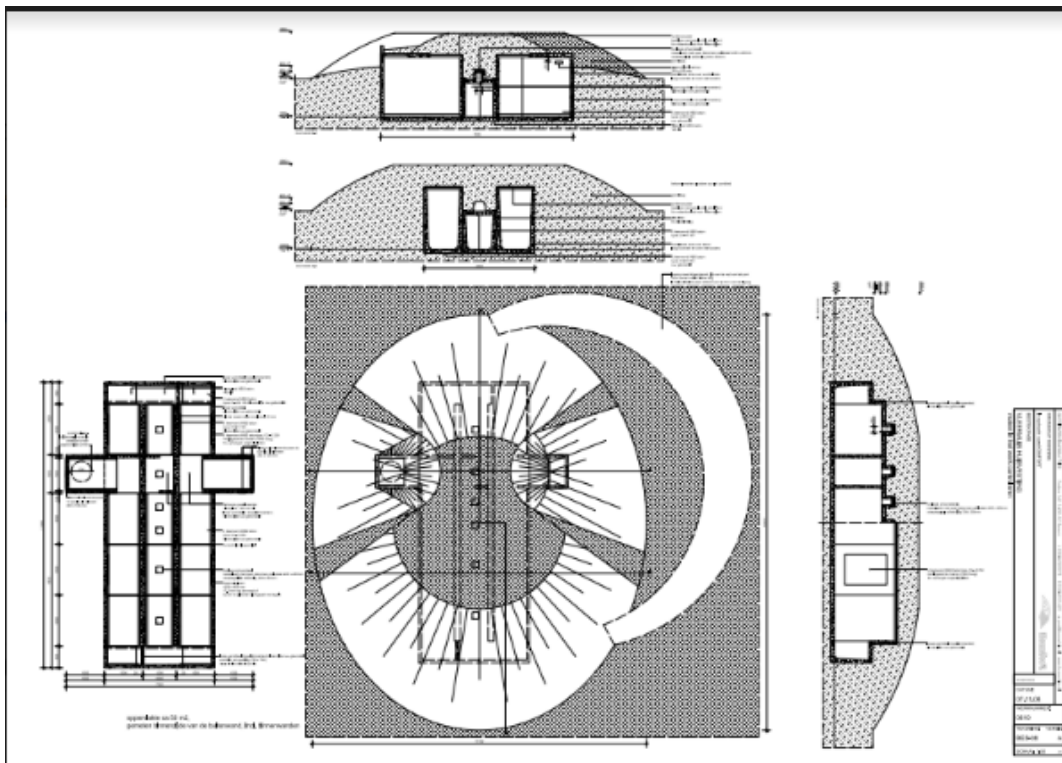
Komfort heeft op advies van de Zoogdierverseniging (Jansen 2006b) in 2009 een 53m³ grote vleermuiskelder gebouwd op minder dan 80 meter afstand van de huidige winterverblijfplaats, het bomvrije wachtlokaal (figuur 3, 4 en 5).

**Figuur 2. De zuid en de noord vleermuistoegang tot de nieuwe vleermuiskelder.
Bron: Jansen, 2011.**

Figuur 3. Ligging van het nieuwe winterverblijf.

Figuur 4. De bouwtekening van de nieuwbouwkelder.

De nieuwbouwkelder heeft veel wegkruipmogelijkheden, is voldoende belucht en heeft een vorstvrij en zeer vochtig binnenklimaat. De ingangsräume laten iets te

veel licht door, maar grote delen van de kelder zijn aardedonker. Hiermee voldoet de kelder aan de klimaatseisen voor vleermuizen (Jansen, 2011).

5.1.2 Alternatieve verblijfplaatsen in de omgeving

In het kennisdocument van de gewone grootoorvleermuis (Bij12, 2017) wordt gesteld dat voor elke aan te tasten of te verwijderen verblijfplaats meerdere alternatieve verblijfplaatsen aanwezig moeten zijn die voor minimaal eenzelfde aantal gewone grootoorvleermuizen dezelfde functie kunnen vervullen als de oorspronkelijke verblijfplaats. Doel hiervan is dat het netwerk aan verblijfplaatsen van de gewone grootoorvleermuis in stand kan blijven.

Uit de gegevens van het Meetnet Vleermuiswintertellingen van de Zoogdiervereniging blijkt dat in de omgeving van het plangebied verschillende vergelijkbare objecten (zoals forten, kazerneterreinen en groepsschuilplaatsen) fungeren als winterverblijfplaats van vleermuizen (Tabel 2). Verschillenden daarvan zijn door de jaren heen gebruikt als winterverblijf van de gewone grootoorvleermuis (Tabel 1). Hieruit blijkt dat in de omgeving ruim voldoende winterverblijven voorhanden zijn die geschikt zijn voor overwintering van de gewone grootoorvleermuis. Op basis van dit aantal voor de gewone grootoorvleermuis geschikte winterverblijven in de omgeving stellen wij dat er, in combinatie met het gebouwde winterverblijf op de Kromhoutkazerne, voldoende geschikte winterverblijfplaatsen voorhanden zijn om het netwerk aan winterverblijven voor de gewone grootoorvleermuis in stand te houden.

Tabel 2. Aantallen overwinterende vleermuizen (baardvleermuis, baard/brandts vleermuis, franjestaart, gewone grootoorvleermuis, watervleermuis en vleermuis onbekend) in het plangebied en in winterverblijven in de omgeving van het plangebied gedurende de afgelopen 3 jaar. Bron: Meetnet Vleermuiswintertellingen van de Zoogdiervereniging

Rijlabels	2016	2017	2018	Eindtotaal
Bomvrije wachtlokaal	1	1	1	3
Fort Lunetten II , vleermuiskelder noord	2	9	10	21
Fort Lunetten II , vleermuiskelder zuid	3	6	5	14
Grpsschuilplaats ZO Fort Lunetten I	0	1	1	2
Grpsschuilplaats ZZO Fort Lunetten I	1	1	0	2
Lunetten IV	4	2	5	11
Mitr Kazemat Fort Lunetten III	4	4	4	12
Mitrail Kazemat Fort Lunetten I	1	0	0	1
Rever N Fort Lunetten II	0			0
Rever N Fort Lunetten III	2	1	4	7
Rever Z Fort Lunetten II	0			0
Vleermuiskelder Kromhoutkazerne	0	0	0	0
Eindtotaal	18	25	30	71

5.2 Extra maatregelen om omgeving van nieuwbouwkelder te verbeteren

Komfort heeft in de loop van de jaren extra maatregelen getroffen om de omgeving en de nieuwbouwkelder geschikter te maken voor vleermuizen.

De volgende aanpassingen zijn gedaan:

- De kelder is naar de bouwtekening uitgevoerd, maar is daarna *gefinetuned*. De 2,5 cm ruimte tussen de elementen was tijdens de bouw niet gerealiseerd. Als extra wegkruipmogelijkheid zijn toen de naden tussen de elementen met een kwango verbreed. De kelder bleek te laag te zijn waardoor de waterstand in de winter 2009/2010 1,5 m hoog in de gangen was. Hierna zijn de wegkruiplaten uit de lage middelste gang verwijderd en op 1,8 m hoogte in de zuidelijke en noordelijke gang gehangen. In het najaar van 2010 werd in bomvrije wachtlokaal een pomp geplaatst en sindsdien wordt de waterstand continu laag gehouden bij de vleermuiskelder (Jansen 2011).
- In 2010 werden in de zwermperiode 4 weken lang vleermuizen gelokt met ultrasone geluiden van zwermende vleermuizen (Jansen 2011).
- De beplanting rond de kelder is in 2014 aangepast om deze geschikter te maken voor vleermuizen (Jansen 2018).
- In 2016 is de verlichting rond de nieuwbouwkelder veranderd in amberkleurige² verlichting (Jansen 2018).

5.3 Gewenningsperiode

Komfort heeft rekening gehouden met de lange gewenningsperiode van de gewone grootoorvleermuis. Vleermuizen zijn namelijk erg traditiegetrouw en het duurt vaak lange tijd voor nieuwe objecten ontdekt worden. Vleermuizen hebben acht winters lang de tijd gekregen om aan het nieuwe winterverblijf te wennen.

² Vleermuisvriendelijke

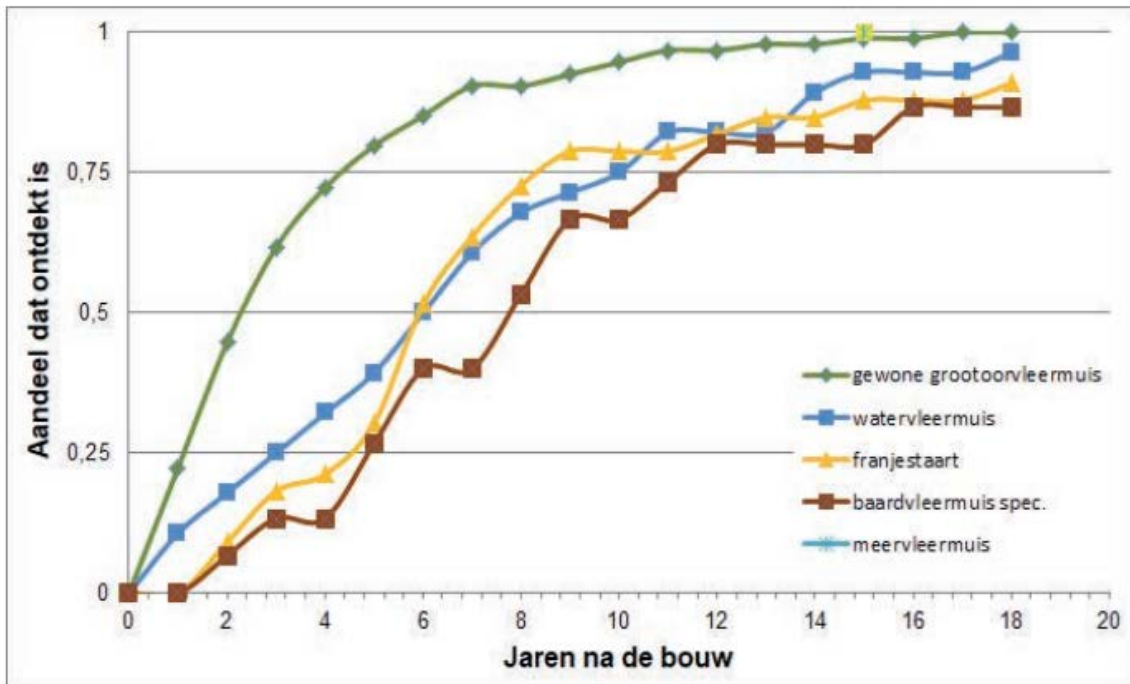
6 Effect werkzaamheden op de aangevraagde soort

In de huidige situatie is overwintering door een klein aantal vleermuizen mogelijk in het bomvrije wachtlokaal. In de praktijk is gebleken dat hier de laatste drie jaar één gewone grootoorvleermuis overwintert. Overwintering in grotere aantallen is mogelijk in de nieuwbouwkelder op het terrein van de Kromhoutkazerne, maar gebeurt tot op heden (2018) niet.

In de nieuwe situatie, als het bomvrije wachtlokaal ongeschikt zal zijn als winterverblijf, zal de gewone grootoorvleermuis die de afgelopen drie jaar op deze plek heeft overwinterd, niet meer in het bomvrije wachtlokaal kunnen overwinteren. In de nazomer van 2019 zal deze vleermuis in de directe omgeving naar een alternatief moeten zoeken, om deze vervolgens in de winter te gaan gebruiken. Hiertoe zijn mogelijkheden. In de directe omgeving betreft dit de gebouwde vleermuiskelder op het Kromhoutkazerneterrein, de twee nieuwbouwkelders op Lunetten 2, of de als vleermuiskelders beheerde/ingerichte objecten op Lunetten 1, 3 en 4.

De kwantiteit aan verblijfplaatsen in de omgeving gaat met het verdwijnen van het bomvrije wachtlokaal als winterverblijf niet achteruit, immers heeft Komfort al een nieuw winterverblijf laten bouwen in 2009 (Zie Hoofdstuk 5), waardoor het aantal beschikbare winterverblijven in de omgeving gelijk blijft. De kwaliteit van de verblijfplaatsen van de grootoorvleermuis in de omgeving gaat ook niet achteruit. De huidige situatie van het bomvrije wachtlokaal zal door het dubbelgebruik nooit als een zeer geschikt vleermuisverblijf gaan fungeren (zie ook Hoofdstuk 8), terwijl de vleermuiskelder speciaal voor vleermuizen is ingericht en kwalitatief een duurzaam alternatief vormt voor de gewone grootoorvleermuis.

Aangezien het nieuwe winterverblijf reeds in 2009 is gerealiseerd, heeft de gewone grootoorvleermuis al acht winters de tijd gehad om het nieuwbouwoject te ontdekken. Door de Zoogdierverseniging is recentelijk uitgezocht hoe lang het duurt voordat nieuwbouwojecten door vleermuizen worden ontdekt (Jansen 2017). Na 6 winters is 75% en na 8 jaar ongeveer 85% van de voor gewone grootoren geschikte kelders ontdekt (figuur 6), ook als deze op enige afstand liggen van bekende overwinteringsobjecten. Hierdoor kan gesteld worden dat er een grote kans is dat de nieuw gebouwde vleermuiskelder reeds bekend is bij de gewone grootoorvleermuis die in het bomvrije wachtlokaal overwintert.

Figuur 5. De ontdekkingstijd van nieuwbouwwinterverblijfplaatsen door de verschillende soorten vleermuizen (bron Zoogdiervereniging: telganger oktober 2017).

7 Effect op staat van instandhouding

In dit hoofdstuk wordt het effect van de werkzaamheden op de staat van instandhouding beschreven. Voor beoordeling van de staat van instandhouding zijn de wintertelresultaten van het Meetnet Vleermuiswintertellingen van de Zoogdierverseniging gebruikt voor de gewone grootoorvleermuis.

Tot 2003 werden geen van de onderzochte NEM winterobjecten beheerd als vleermuiswinterverblijfplaats en was het aanwezige aantal overwinterende vleermuizen sterk afhankelijk van het type en de intensiteit van menselijke gebruik. Vanaf 2004 werden een aantal objecten die eigendom zijn van de gemeente Utrecht, actief beheerd als vleermuiswinterverblijfplaats door de Stichting Vleermuis Bescherming Utrecht.

7.1 Methode effectbeoordeling

Lokaal

Voor de bepaling van de staat van instandhouding lokaal, zijn de wintertelgegevens van de gewone grootoorvleermuis in 21 grondgedekte gebouwen (figuur 7) gebruikt van het Meetnet Vleermuiswintertellingen van de Zoogdierverseniging voor de periode 2002-2018. Deze objecten liggen op minder dan 2,5 km afstand van de kromhoutkazerne en tussen deze gebouwen liggen geen grote barrières als autosnelwegen of rivieren. In Tabel 1 worden de objecten weergegeven waar door de gewone grootoorvleermuis overwinterd is.

De Kromhoutkazerne en de Forten Lunetten 1-4 liggen aan de zuidoost kant van de stad Utrecht in dezelfde brede groengordel. De objecten liggen binnen de ring van de verkeersnelwegen A12-A2 en vormen het zuidoostelijk deel van de binnenring aan fortten rond de stad Utrecht. Dit zijn de grondgedekte gebouwen van de fortten Lunetten 1, Lunetten 2, Lunetten 3 en Lunetten 4, de nieuwbouwkelder op de Kromhoutkazerne en de nieuwbouwkelders op fort Lunetten 2.

Bomvrij wachtlokaal Vossegat
Fort Lunetten geheel
Fort Lunetten II , vleermuiskelder noord (zonder schoorsteen)
Fort Lunetten II , vleermuiskelder zuid (met schoorsteen)
Fort Lunetten II geheel
Gang Fort Lunetten I
Grpsschuilpl ZO Fort Lunetten I
Grpsschuilpl ZZO Fort Lunetten I
Lunetten IV
Mitr Kazemat Fort Lunetten III
Mitr Kazemat Fort Lunetten IV
Mitrail Kazemat Fort Lunetten I
Rever N Fort Lunetten I
Rever N Fort Lunetten II
Rever N Fort Lunetten III
Rever Z Fort Lunetten I
Rever Z Fort Lunetten II
Rever Z Fort Lunetten III
Vleermuiskelder Vossegat Kromhoutkazerne

Figuur 6. de wintertelgegevens van deze 21 grondgedekte gebouwen van het Meetnet Vleermuiswintertellingen zijn gebruikt voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding.

Regionaal

Voor de regionale trend is gebruik gemaakt van gegevens van overwinterende gewone grootoorvleermuizen in de Nieuwe Hollandse Waterlinie over de periode 1986 – 2015. De data is afkomstig van het Meetnet vleermuiswintertellingen van de Zoogdierverseniging en de index van de Nieuwe Hollandse Waterlinie is berekend in 2015 (Zoogdierverseniging, telganger oktober 2015). Een meer recente index van de Nieuwe Hollandse Waterlinie is niet beschikbaar, daarom zijn deze gegevens uit 2015 gebruikt.

Landelijk

De landelijke trend is gebaseerd op de landelijke index van de gewone grootoorvleermuis in de periode 1986 t/m 2018. De data is afkomstig van het Meetnet vleermuiswintertellingen van de Zoogdierverseniging en de index is berekend in 2018 (Zoogdierverseniging, telganger oktober 2018).

7.2 Effectbeoordeling

De lokale, regionale en landelijke trendontwikkeling van aantallen overwinterende gewone grootoorvleermuizen wordt weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3. Trendontwikkeling aantallen overwinterende vleermuizen: lokaal, regionaal en landelijk.

Soort	Belang van lokale objecten in de regio	Winterverblijfplaatsfunctie		
		Trend Lokaal*	Trend Regionaal (Nieuwe Hollandse Waterlinie)**	Trend landelijk***
Gewone grootoorvleermuis	Matig	Licht toenemend Aantal gebruikte objecten licht toegenomen	Matig afnemend	Matige toename

*Gebaseerd op 21 grondgedekte winterobjecten in de omgeving over de periode 2002 – 2018 van het meetnet vleermuiswintertellingen van de Zoogdierverseniging. **Bron Zoogdierverseniging; telganger oktober 2015. *** Gebaseerd op de landelijke index van 1986 t/m 2018. Bron: Zoogdierverseniging, telganger oktober 2018.

7.3 Synthese staat van instandhouding

De ontwikkeling van de gewone grootoorvleermuis is lokaal positief. De aantallen nemen niet alleen toe, maar de trend is hier positiever dan de trend in de regio. Dit is deels doordat de helft van de lokale objecten een vleermuisbeheer heeft gekregen maar vooral door de bouw/inrichting van nieuwe vleermuisobjecten speciaal is afgestemd op vleermuizen.

Voor de gewone grootoorvleermuis geldt dat de soort zich lokaal en landelijk gezien in een gunstige staat van instandhouding bevindt op basis van de nationale NEM wintertellingen. Vanwege de getroffen mitigerende en compenserende maatregelen (zie Hoofdstuk 5) wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding en wordt zorgvuldig gehandeld om hieraan afbreuk aan te doen.

8 Wettelijk belang

Momenteel heeft het bomvrije wachtlokaal een dubbelfunctie. Enerzijds wordt het gebouw door de gewone grootoorvleermuis³ gebruikt om te overwinteren, anderzijds als ruimte die door Komfort wordt benut. Dit laatste uit zich in een menselijk gebruik van het gebouw als representatieve ruimte waar presentaties worden gegeven ten behoeve van defensie en als ruimte waar apparatuur (koelingen, tapinstallatie) wordt opgeslagen. Deze dubbelfunctie wringt op beide vlakken.

Enerzijds werkt het dubbelgebruik niet goed voor de overwinterende gewone grootoorvleermuis. De huidige overwinterende vleermuis verblijft niet altijd in de speciaal voor vleermuizen ingerichte ruimte, maar regelmatig in de toiletruimten, waar een risico bestaat op verdrinking in de wc- pot of verwonding door de luchtafvoer ventilators. Ook in de zwermperiode van vleermuizen kan de vleermuis makkelijk op verkeerde plekken terecht komen, omdat in deze periode de speciale vleermuisruimtes nog niet zijn afgesloten. Mensen zullen daarnaast mogelijkerwijs genoodzaakt zijn om soms in het afgesloten deel van het gebouw te komen, wat verstoring met zich mee kan brengen. Al met al zal dit gebouw met een dergelijke dubbelfunctie nooit als een zeer geschikt winterverblijf van de gewone grootoorvleermuis gaan functioneren.

Anderzijds werkt deze dubbelfunctie slecht voor de mensen die het gebouw benutten. Vanuit technisch oogpunt heeft Komfort regelmatig te maken met lekkages en storingen, waardoor de technische staat van het gebouw lastig te handhaven is. Aangezien het gebouw de status heeft van een geregistreerd monument, zou het voor de conservatie en het behoud van het gebouw zeer wenselijk zijn om de temperatuur in het pand beter te reguleren. Vanwege het feit dat er in het gebouw ook een vleermuis verblijft is dit echter niet mogelijk. Daarnaast kunnen correctieve werkzaamheden regelmatig niet worden uitgevoerd door het verblijf van de vleermuis. Zo zijn de technische installatie reeds onderhevig aan corrosie en vervormt de houten vloer in het pand door lekkages en vochtigheid. Het half jaar verwarmen en een half jaar vorstvrij houden (maar nauwelijks verwarmen) leidt namelijk tot een sterke zoutophoping in de oppervlakte stenen, een proces wat ongunstig is voor het behoud van het gebouw. Ook is de sterk wisselende luchtvochtigheid ongunstig voor de verschillende in het gebouw aanwezige installaties.

De eigenaar vraagt daarom de ontheffing aan voor de gewone grootoorvleermuis die de laatste drie jaar in het bomvrije wachtlokaal overwintert, op basis van ruimtelijke ontwikkeling met een dwingende reden van openbaar belang voor de Kromhoutkazerne. Een jaarronde ingebruikname van het bomvrije wachtlokaal is nodig voor het behoud van het gebouw en het functioneren van de Kromhoutkazerne als geheel.

³ Uitgaande van de laatste drie jaar.

9 Alternatieven

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke alternatieve werkzaamheden zijn overwogen.

Alternatieve locatie

Een andere locatie zoeken voor het doel wat Komfort voor ogen heeft is niet mogelijk omdat Komfort verantwoordelijk is voor het beheer, onderhoud en de instandhouding van alle opstallen op het defensie terrein, waaronder de bomvrije wachtruimte. Een locatie zoeken buiten het defensie terrein voor opslag en gebruik van een ruimte ten behoeve van de kazerne is daardoor niet praktisch. Een goed beheer, onderhoud en instandhouding van het bomvrije wachtlokaal is daarnaast vanwege de dubbelfunctie nu niet mogelijk. Feit blijft bovendien dat Komfort eigenaar is van het gebouw en het bomvrije wachtlokaal een monument is dat goed onderhouden dient te worden. Slecht onderhoud zal op den duur zal leiden tot verval van het monument.

Alternatieve inrichting

Er is geen sprake van een alternatieve inrichting, dat zou dan namelijk de inrichting zijn die nu ook wordt gebruikt: delen van het gebouw afsluiten van 1 oktober tot 1 april om de gewone grootoorvleermuis de kans te geven in het gebouw te overwinteren. Echter, deze dubbelfunctie wordt sinds 2013 toegepast en werkt zowel voor de gewone grootoorvleermuis als Komfort niet goed (zie ook Hoofdstuk 8).

Alternatieve planning

De planning is afgestemd op de ecologische vereisten van de overwinterende gewone grootoorvleermuis. Er is voor de zomer van 2019 gekozen, zodat de gewone grootoorvleermuis in de winterperiode van 2018-2019 nog de kans heeft om in het bomvrije wachtlokaal te overwinteren. Het gebouw in de periode van 1 oktober tot 1 april afsluiten zou niet wenselijk zijn, omdat er dan een overwinterende vleermuis binnen zou kunnen zitten en die gedurende de gevoelige winterrust verstoord kan worden. De voorgestelde planning is daarom het beste alternatief.

Alternatieve werkwijze

De werkwijze is al afgestemd op de ecologie van de gewone grootoorvleermuis. Komfort heeft alles gedaan wat redelijkerwijs getracht kan worden om de vleermuis een goed alternatief te bieden en zo de gunstige staat van instandhouding te garanderen. Niet alleen heeft Komfort een relatief groot winterverblijf laten bouwen, maar zijn vleermuizen in 2010 ook gelokt met ultrasone geluiden van nazomer zwerfende vleermuizen. Ook is in 2014 de beplanting rond de kelder aangepast en is in 2016 de verlichting rond de nieuwbouwkelder veranderd in amberkleurige⁴ verlichting. Ook heeft Komfort rekening gehouden met de lange gewenningsperiode van de gewone grootoorvleermuis. Vleermuizen zijn namelijk erg traditiegetrouw en het duurt

⁴ vleermuisvriendelijke

vaak lange tijd voor nieuwe objecten ontdekt worden. De gewone grootoorvleermuis heeft acht winters lang de tijd gekregen om aan de nieuwe vleermuiskelder te wennen.

10 Literatuurlijst

Jansen, E.A. 2006a. Quick Scan Kromhoutkazerne. Een inspectie op potentiële onderkomens voor vleermuizen in de te slopen gebouwen VZZ rapport 2006.03. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem.

Jansen, E.A. 2006b. De functies van het Kromhoutkazerne terrein voor vleermuizen. Een onderzoek naar het voorkomen van deelleefgebieden van vleermuizen VZZ rapport 2006.051. Zoogdiervereniging VZZ, Arnhem

Jansen, E.A., Mitigatie en compensatie voor vleermuizen op de Kromhoutkazerne. Resultaten 2009-2011, 2011. Rapport 2011.07. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

Jansen, E.A., 2011. Vleermuisfuncties van Fort Lunetten II en adviezen t.a.v. de restauratie en functiewijzigingen. Rapport 2011.35. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

Jansen, E.A. 2017. Nieuwbouwkelders in Nederland, 2017. Telganger oktober 2017:p 11-13.

E.A. Jansen, 2018. De vleermuis winterverblijfplaatsen op de Kromhoutkazerne en de aantalsontwikkeling in het zuid oosten van Utrecht. N2018016. Bureau van de Zoogdiervereniging, Nijmegen.

La Haye, M, 2015. NEM meetnet vleermuiswintertellingen. Telganger oktober 2015 p. 8-10.